

Å lese forskningsartikler

En litteraturmatrikse kan være et nyttig hjelpemiddel ved lesning av forskningsartikler.

Forfattere

Anners Lerdal
Professor
Universitetet i Oslo

Sykepleien Forskning 2009 4(4)(328-330)
DOI: <https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2009.0161>

Hvis man ikke er vant med å lese forskningsartikler kan det i starten være en utfordring å finne mening i stoffet. En litteraturmatrikse kan fungere som hjelp til å finne de sentrale elementene i artikkelen.

Forskningsartikkelen er en egen sjanger. De fleste er bygget opp rund IMRAD-strukturen (Introduction, Methods, Results and Discussion). I tillegg til det substansielle innholdet i artiklene, inneholder de metodebegreper. For å forstå disse begrepene kreves kunnskap om forskningsmetoder. Forskningsdesignet og metodene danner forutsetninger for hvilken type kunnskap studien utvikler. For at man skal være kvalifisert kritisk til resultatene og konklusjonene som presenteres, kreves dybdekunnskap om metode.

Hensikten med lesehjelpen er å peke på noen av de mest sentrale metodebegrepene. Etter hvert som man noterer seg disse, kan man gå til faglitteraturen å finne mer ut av hva de betyr. Etter hvert utvikles forståelse og ferdigheter slik at man lettere kan finne styrker og svakheter ved studien artikkelen omhandler.

Hvordan kan matrisen være til hjelp?

Lesehjelpen dekker noen av de meste sentrale forholdene i en artikkel, det vil si hva det forskes på (problemstillingen), hvordan forskeren gikk frem for å finne svar (forskningsdesign og metode), hva fant man (resultater) og hva er styrken og svakheten med funnene (gyldigheten og påliteligheten).

Tittel, forfatter og årstall

Noen forfattere publiserer flere artikler om samme tema i løpet av et år. For å finne tilbake til artikkelen er det derfor nødvendig å notere både tittel, forfatter og årstall. Mange titler angir både forskningstemaet og metodene som er anvendt og dermed viktig informasjon om hva leseren kan forvente seg i artikkelen.

Forskningsspørsmål

Forskningsspørsmålet eller -spørsmålene er vanligvis oppgitt i det siste avsnittet i innledningskapitlet. Formuleringene kan være ulike (hypoteser, spørsmål eller hensikt). Felles er at man får et enda mer presist innhold på hva studien handler om. Hensikten med studien er å svare på forskningsspørsmålet.

Eksperimentelle design

Eksperimentell design er forskningsopplegg hvor det testes ut et tiltak (intervensjon) med et tilfeldig utvalg (engelsk: random) av personer til gruppen som får tiltaket (intervensjonsgruppen/-e) og kontrollgruppen. Et ekte eksperiment forkortes på engelsk til RCT (randomized controlled trial).

Kvasieksperimentell design

Hvis fordelingen av deltakere i gruppene ikke er tilfeldig kalles designet et kvasieksperimentelt design. Hvis ikke man testet ut et tiltak kaller Polit og Beck (1) dette for en ikke-eksperimentell studie. Dette er imidlertid et vidt begrep.

Variabler

Variabler er de egenskapene som studeres. Eksempler kan være alder, kjønn, livskvalitet, smerter eller blodtrykk. I studier som omhandler spørsmål knyttet til årsaker og virkning, omtales årsaksvariablene som uavhengige variabler og virkningsvariabelen(e) som avhengig variabel. En konfunderende variabel samvarierer både med den uavhengige og den avhengige variabelen. I et tenkt eksempel kan man finne en sammenheng mellom søvnvansker og utmattelsen. Samtidig kan det være slik at graden av depressive symptomer samvarierer med både grad av søvnvansker og utmattelse. I statistiske analyser kan man kontrollere for den felles samvariasjonen med depresjon for så å finne i hvilken grad variasjonen i søvnvanskene alene samvarierer med grad av utmattelse.

Kvalitative design/forskningsopplegg

Kvalitative forskningsopplegg beskrives ofte på bakgrunn av de vitenskapsfilosofiske antakelsene studien tar utgangspunkt i. De ulike hovedretningene har utviklet forskjellige tilnærminger som skiller seg fra hverandre i mer eller mindre grad. I stedet for å bruke begrepet «variabel» omtales ofte det man studerer som fenomen eller begrep.

Fenomenologisk studie

En fenomenologisk studie forsøker å fange livsverdenen til deltakerne i studien gjennom fyldige beskrivelser.

Hermeneutiske studier

Dette er et forskningsopplegg som omfatter ulike retninger, men befatter seg med fortolkning av mening.

Grounded theory

Innen «grounded theory» går man åpent ut og samler empiri (erfaringer/data) for å identifisere begreper og sammenhenger mellom dem for å skape teori.

Etnografiske studier

Etnografiske studier har sitt opphav i antropologien hvor man søkte å beskrive og forstå samfunn og kulturer. Data kan samles inn fra ulike kilder. Begrepet «feltstudier» blir noen ganger brukt som et synonym.

Utvalg

Utvalget er de som deltar i studien. Det finnes ulike måter å rekruttere deltakerne til studien på og å velge ut hvem som deltar. Dette beskrives som oftest i et underkapittel i metodekapitlet. Ut fra hensikten med studien, praktiske og etiske forhold, kan forskere velge å rekruttere personer tilfeldig eller ikke-tilfeldig. Innenfor disse hovedkategoriene er det flere måter man går frem på for å forespørre personer om deltakelse.

Datainnsamlingen

Datainnsamlingen kan foregå fremover i tid, altså prospektivt eller bakover i tid - retrospektiv. Samler man data på ett tidspunkt omtaler man dette innenfor kvantitative design som en tverrsnittsstudie. Hvis man gjentar datainnsamlingen flere ganger over tid kalles dette for longitudinell design.

Datakilder

Innenfor de ulike designene kan datakildene variere betydelig. Noen av de mest vanlige er selvrapporing, observasjoner, dybdeintervju, fokusgruppeintervju, eksisterende dokumenter, tester og fysiologiske målinger. I artiklene vil det også fremgå hvilke hjelpemidler som er brukt for å samle inn data. Eksempler på hjelpemidler er måleinstrumenter (for eksempel vekt, blodtryksapparat), intervjuguide og spørreskjema.

Resultater

Resultatene beskrives i resultatkapitlet. I noen kvalitative studier velger man å presentere resultater og tolkninger med tilhørende drøftinger i samme kapittel. Ellers er det vanlig å kun beskrive resultatene i resultatkapitlet. Tolkningen og drøftinger mot eksisterende internasjonal forskning finner man i diskusjonskapitlet. Der settes resultatene inn i en større sammenheng. Kapitlet avsluttes gjerne med anbefalinger om hvordan kunnskapen i studien bør forstås og eventuelt anvendes.

Styrker og svakheter

Det er en god regel at forskerne er åpne på både styrker og svakheter i studien. Dette får ofte et eget avsnitt i diskusjonskapitlet. Forskerens beskrivelser har utgangspunkt i vedkommendes perspektiv og metodiske forhold. Det er derfor alltid viktig å stille spørsmål til studien. Blant annet er det for en norsk leser viktig å spørre seg om hvilken betydning landet og kulturen studien ble gjort i har. Dette er viktig for hvordan vi forstår funnene i en norsk sammenheng. Denne oversikten er tenkt som hjelp til helsearbeidere som vil starte med å lese forskningsartikler. Den passer best på primærstudier fremfor oversiktsartikler. Hvis man fyller ut en matrise for hver artikkel man går igjennom, vil man på en enkel og oversiktlig måte etter hvert kunne sammenlikne de ulike studiene.

LESEMATRISSE: Hjelp til systematisk lesing av forskningsartikler.

Tittel:		
Forfatter/årstall:		
Forskningsspørsmål:		
Kvantitativt design: Variabler:	Eksperimentelt, kvasi-eksperimentelt, ikke eksperimentelt evt. hva: Intervensjon/uavhengig variabel/variabler: Avhengig variabel/variabler/resultatmål: Kontrollert for konfunderende variabler:	
Kvalitativt design:	Kvalitativt – tradisjon: Fenomenologi, hermeneutikk, grounded theory, etnografi evt. annen: Sentrale begreper/fenomen:	
Utvalg:	Antall:	Utvelgelsesmetode:
	Beskrivelse av utvalget:	
Datainnsamling:	Prospektiv: Tversnitt:	Retrospektiv: Longitudinelt:
	Antall datainnsamlingstidspunkt:	
Datakilde/-2:	Type: selvrapportering, observasjoner, dybdeintervju, fokusgruppeintervju, fysiologiske målinger, evt. andre: Måleinstrumenter, intervjuguide, spørreskjema: Datakvalitet:	
Resultater:		
Anbefalinger/konklusjon:		
Styrker:		

Referanser

1. Polit DF, Beck CT. Nursing Research - Principles and

Methods. 7.utg. Lippincott Williams & Wilkins,
Philadelphia.

2004.